

De essentie

Waarom onze economie opnieuw groei nodig heeft, waarom die uit productiviteit zal komen en hoe we die groei in een veranderende wereld vorm moeten geven.

De komende tien jaar worden bepalend voor de toekomstige welvaart van Vlaanderen en België. Terwijl de economische groei de voorbije jaren is teruggevallen tot nauwelijks 1% per jaar en ook de vooruitzichten weinig beterschap beloven, nemen de maatschappelijke uitdagingen alleen maar toe. De vergrijzing zet onze sociale zekerheid en pensioenen onder druk, de energie- en klimaattransitie vraagt enorme investeringen, de digitale revolutie verandert onze economie in sneltempo en de geopolitieke context wordt steeds onzekerder. Al die uitdagingen vragen bijkomende middelen, in tijden waar onze overheden vandaag al onhoudbare begrotingstekorten torsen. Net daarom hebben Vlaanderen en België vandaag een switch naar groei nodig.

Economische groei wordt vaak voorgesteld als een abstract economisch begrip. Meer en meer stemmen in het publieke debat stellen het nut ervan zelfs in vraag. In werkelijkheid bepaalt ze onze toekomstige levensstandaard. Als we erin slagen onze economische groei structureel op te trekken van gemiddeld 1 naar 2 procent per jaar, dan zal onze economie tegen 2035 bijna 50 miljard euro groter zijn. Dat biedt meer ruimte om te investeren in gezondheidszorg, in de omslag naar een duurzame en circulaire economie, in de mogelijkheden van de digitale revolutie en artificiële intelligentie en in defensie en weerbaarheid van onze samenleving. Extra groei maakt dat alles mogelijk zonder de toekomstige generaties op te zadelen met steeds hogere schulden of belastingen.

De uitdaging is vandaag fundamenteel anders dan tijdens de voorbije decennia. Lange tijd werd onze economische groei ondersteund door een toenemende beroepsbevolking. Meer mensen gingen aan het werk, waardoor de economie vrijwel automatisch kon blijven groeien. Hoewel een hogere werkzaamheidsgraad nog steeds mogelijk is, zal de beroepsbevolking door de vergrijzing de komende jaren nauwelijks nog groeien. Voor het eerst in de recente geschiedenis zal onze toekomstige welvaart daarom vrijwel volledig moeten voortkomen uit een hogere productiviteit: meer waarde creëren met hetzelfde aantal of zelfs met minder mensen.

Vlaanderen moet deze doelstelling realiseren in een wereld die fragmenteert en polariseert. Na een lange periode waarin open markten en wereldhandel onze

exporteconomie sterk ondersteunden, geraken internationale waardeketens verstoord door de geopolitieke spanningen. De technologische wedloop tussen China en de Verenigde Staten maakt Europa te eenzijdig van hen afhankelijk, zonder dat we zelf voldoende gewicht in de schaal kunnen leggen. Daar komt nog bij dat de technologieën die onze toekomstige productiviteit moeten aandrijven, steeds kapitaalintensiever worden. Schaal, samenwerking en voldoende investeringskracht worden daardoor belangrijker dan ooit.

De combinatie van die evoluties vormt het vertrekpunt van deze toekomstvisie. We hebben een andere economische strategie nodig dan in het verleden. Toekomstige economische groei zal steeds meer afhangen van een hogere productiviteit. Die wordt op haar beurt bepaald door onder meer innovatie en digitalisering, en de daarvoor noodzakelijke investeringen worden steeds groter. Doorheen deze toekomstvisie keren daarom drie uitgangspunten telkens terug. Zij vormen de rode draad voor de keuzes die we de komende jaren zullen moeten maken.

Productiviteit als absolute prioriteit, met technologische vooruitgang als motor

Toekomstige economische groei zal in de eerste plaats uit hogere productiviteit moeten komen. Dat betekent niet zozeer harder werken, maar wel slimmer werken. Efficiëntere productieprocessen, een snellere adoptie van nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie en het verder uitbouwen van de technologische sterktes waarin Vlaanderen internationaal kan uitblinken, worden daarbij cruciaal. Veel van die technologieën zijn bovendien transversaal inzetbaar. Ze versterken niet één sector, maar verhogen de productiviteit in tal van economische ecosystemen en creëren zo een veel bredere impact op onze economie.

De innovatiekloof dichten door meer samenwerking en betere valorisatie

Vlaanderen behoort tot de wereldtop op het vlak van onderzoek en ontwikkeling, met sterke internationale posities in onder meer biotech, chiptechnologie, farma en materialen. Toch slagen we er nog te weinig in om die kennis om te zetten in economische activiteit. Daar ligt een belangrijke innovatiekloof. De uitdaging bestaat er niet alleen in om excellent onderzoek te blijven ondersteunen, maar vooral om wetenschappelijke kennis sneller te valoriseren in nieuwe ondernemingen en producten. Dat vraagt een nog sterkere samenwerking tussen ondernemingen, kennisinstellingen en overheden. We beschikken over alle bouwstenen, maar kunnen ons economische potentieel pas ten volle benutten wanneer die spelers elkaar sneller vinden en innovatie vlotter haar weg vindt van het labo naar de markt.

De juiste schaal voor elke uitdaging, te beginnen bij de Benelux

De internationale technologische concurrentie en de alsmaar stijgende kapitaalintensiteit van de economische transities maken schaal belangrijker dan ooit. Vlaanderen en België moeten daarom maximaal inzetten op samenwerking op Europees niveau en, waar dat aangewezen is, de Benelux gebruiken als eerste opstap. Strategische allianties en het bundelen van middelen kunnen Vlaanderen een veel grotere hefboom geven dan wanneer we uitsluitend vanuit onze eigen schaal opereren.

Tegelijk mag die zoektocht naar schaal geen afbreuk doen aan een van onze grootste economische sterktes: het brede Vlaamse kmo-weefsel. Kmo's vertegenwoordigen meer dan de helft van onze economische activiteit en zijn onmisbaar om nieuwe technologieën breed ingang te doen vinden. Ervoor zorgen dat ook kmo's volop kunnen profiteren van digitalisering, artificiële intelligentie en innovatie is daarom een van de centrale uitgangspunten van Switch naar groei. Alleen wanneer de productiviteit stijgt over de volledige economie heen, kan Vlaanderen zijn groeipotentieel ten volle benutten.

Van sectoren naar strategische waardeketens en ecosystemen

Economische groei ontstaat vandaag anders dan enkele decennia geleden. Waar economieën vroeger vooral werden bekeken vanuit afzonderlijke sectoren, wordt economische waarde vandaag steeds vaker gecreëerd in waardeketens en ecosystemen. Nieuwe technologieën beperken zich zelden tot één domein van de economie. Artificiële intelligentie, fotonica, geavanceerde materialen of biotechnologie vinden tegelijk toepassing in de gezondheidszorg, de industrie, energie, logistiek en voeding. De grootste economische opportuniteiten ontstaan daardoor steeds vaker op het snijvlak van technologieën en concrete economische activiteiten of noden.

Voor Vlaanderen is dat een belangrijke vaststelling. Als kleine, open economie kunnen we onmogelijk op elk technologisch domein of in elke economische activiteit tot de wereldtop behoren. We moeten daarom gerichte keuzes maken en maximaal inzetten op de domeinen waar technologische kennis en bestaande economische sterktes elkaar doen groeien. Net op die kruispunten ontstaan nieuwe waardeketens en de grootste productiviteitswinsten.

Daarom vertrekt deze toekomstvisie niet vanuit klassieke sectorindelingen, maar vanuit strategische ecosystemen. Een ecosysteem brengt ondernemingen, kennisinstellingen, overheden en andere spelers samen rond een volledige waardeketen. Die benadering sluit bovendien aan bij de manier waarop ook de Europese Unie haar industrie-, innovatie- en technologiebeleid steeds meer organiseert.

Voor de selectie van de ecosystemen vertrekken we van onze huidige sterktes, domeinen waar we al een sterke kennisbasis hebben en/of die oplossingen bieden voor de grote transities die op ons afkomen, activiteiten waar een extra groeipotentieel in zit en/of die strategisch belangrijk zijn voor onze economie. Op basis van die criteria onderscheiden we tien ecosystemen die de komende jaren bovengemiddeld belangrijk kunnen zijn voor onze economie en op die manier het groeipotentieel van onze hele economie kunnen optrekken.

Vijf verticale ecosystemen vertrekken vanuit bestaande economische sterktes waarin Vlaanderen zich verder internationaal kan onderscheiden: agrovoeding, energie-intensieve industrie, bouw, zorg en gezondheid en veiligheid en defensie. Daarnaast onderscheiden we vijf transversale ecosystemen die vooral een hefboomfunctie vervullen: digitale technologie, energie-oplossingen, logistiek, het financiële ecosysteem en de zakelijke dienstverlening. Hun impact reikt veel verder dan één waardeketen en versterkt het concurrentievermogen en de productiviteit van de volledige economie. Voor elk ecosysteem werkt deze toekomstvisie drie strategische ambities uit met telkens concrete voorstellen die samen een groeiprogramma vormen voor elk ecosysteem.

Samen vertegenwoordigen deze tien ecosystemen ongeveer 60% van de economische activiteit in Vlaanderen. De grootste meerwaarde van deze benadering ligt niet in de afzonderlijke ecosystemen, maar in hun onderlinge wisselwerking. Net daar liggen ook de grootste opportuniteiten voor Vlaanderen. Nieuwe en competitieve energie-oplossingen helpen energie-intensieve ondernemingen, terwijl bijvoorbeeld artificiële intelligentie en data nieuwe mogelijkheden creëren in zorg en gezondheid. Door dergelijke verbindingen bewust te versterken, ontstaan nieuwe waardeketens die het concurrentievermogen van de volledige Vlaamse economie verhogen en zo bijdragen aan de grote maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. →

10 strategische ecosystemen voor groei: ambities richting 2035

Verticale ecosystemen

Agrovoeding

- » De productiviteitsgroei moet maal drie
- » Onbetwist Europees biotech- en innovatieleider
- » Europees voortrekker in gezonde en duurzame voeding

Energie-intensieve industrie

- » Hart van de strategische industriële cluster van Europa
- » Europees koploper in decarbonisatie op industriële en competitieve schaal
- » Europese referentieregio voor circulaire industrie

Bouw

- » De productiviteitsgroei in de bouw moet maal vijf
- » Renovatie en transitie groeien uit tot de motor van de bouwsector
- » Vlaanderen voert een grootschalig publiek infrastructuuroffensief

Zorg en gezondheid

- » Wereldwijde referentie voor vaccins, immuuntherapie en pandemische paraatheid
- » Europees centrum voor radiofarma en theranostics
- » Voorloper in brain health, neurodegeneratie en neurotechnologie

Veiligheid en defensie

- » Nichegedreven defensie-industrie die cruciaal is voor Europese en NAVO-waardeketens
- » Militaire mobiliteit als hefboom voor waardecreatie
- » Brede veiligheidscultuur perkt economische kwetsbaarheid in

Transversale ecosystemen

Digitale technologie

- » Versnelde brede uitrol van AI, met klemtoon op specifieke AI-segmenten
- » Europese referentie voor applicatiegedreven digitale groei
- » Significant meer scale-ups: het aantal verankerde unicorns maal vijf

Energie-oplossingen

- » Gegarandeerde competitieve energieprijzen
- » Het aandeel elektriciteit in het finale energieverbruik verhoogt naar 35%
- » State-of-the-art infrastructuur

Logistiek

- » Koploper in autonoom transport
- » Onze economische poorten worden verder versterkt en gevaloriseerd
- » Kortere files, met 20% minder verliesuren tot gevolg

Het financiële ecosysteem

- » Groeibedrijven vinden voldoende financiering in Vlaanderen
- » Europese top in langetermijninvesteringscultuur
- » Jaarlijkse investeringsimpuls door overheden en ondernemingen van minstens 12 miljard euro in Vlaamse infrastructuur

Zakelijke dienstverlening

- » Nog meer de productiviteitsversneller van de economie
- » Een 'AI-first' hoogproductief ecosysteem
- » Non-regulatory en gespecialiseerde expertise als zwaartepunt

Essentiële randvoorwaarden als sleutel voor groei

Sterke ecosystemen alleen volstaan niet om de Vlaamse economie opnieuw op een hoger groeipad te brengen. Het bredere ondernemingsklimaat voor alle ondernemingen in Vlaanderen moet verbeteren.

Vlaanderen moet daarom niet alleen keuzes maken over de activiteiten waarin het wil uitblinken, maar ook over de omgeving waarin die activiteiten zich ontwikkelen. Vandaag botsen ondernemingen op een opeenstapeling van drempels: een krappe arbeidsmarkt, een hoge fiscale druk, complexe regelgeving, moeilijke verguningsprocedures, een tekort aan ruimte en een financieringsomgeving die risicovolle investeringen onvoldoende ondersteunt. Dat zet een rem op investeringen en ondernemerschap en vertraagt de verschuiving van talent

en kapitaal naar de meest productieve activiteiten in onze economie.

Naast tien strategische ecosystemen schuift deze toekomstvisie daarom ook tien essentiële randvoorwaarden naar voren die het ondernemingsklimaat structureel moeten versterken voor alle ondernemingen. Vlaanderen hoeft daarvoor niet van nul te beginnen. Elders in Europa bestaan tal van voorbeelden van hervormingen die hun waarde al bewezen hebben. Door die ervaringen consequent te vertalen naar de Vlaamse context kan ook Vlaanderen zijn groeipotentieel gevoelig versterken.

Aan de slag: van visie naar actie

Economische groei is geen doel op zich, maar wel een middel dat zowat al onze maatschappelijke ambities kan helpen realiseren. Meer groei creëert ruimte voor meer koopkracht, betere zorg, sterker onderwijs, moderne infrastructuur, een houdbare sociale bescherming en bijkomende investeringen in duurzaamheid en veiligheid. Kortom, meer groei maakt meer welvaart en meer welzijn mogelijk.

Vlaanderen beschikt vandaag nog altijd over sterke troeven: internationaal toonaangevende ondernemingen, sterke kennisinstellingen en nog steeds een sterke talentenbasis. Door de randvoorwaarden voor ondernemerschap en investeringen te versterken en tegelijk gericht te kiezen voor tien strategische ecosystemen,

kan het groeipotentieel van onze economie opnieuw worden verhoogd.

Deze toekomstvisie vertaalt haar visie in concrete ambities voor 2035, aangevuld met beleidsvoorstellen en indicatoren waarmee de voortgang systematisch kan worden opgevolgd. Zo ontstaat een agenda die niet alleen richting geeft, maar ook toelaat om de uitvoering en de resultaten de komende jaren te evalueren. Voor Voka vormt Switch naar groei 2035 dan ook het begin van een langetermijntraject. Samen met ondernemingen, kennisinstellingen en overheden willen we deze agenda verder concretiseren, de vooruitgang opvolgen en het debat blijven voeden. De uitdagingen zijn te groot om bij analyses te blijven. Het is tijd om de omslag naar een sterker groeimodel ook in de praktijk te brengen. Aan de slag!

1

Digitale transformatie versnellen

Digitalisering en AI ten volle benutten in ondernemingen, overheden en bij burgers om de productiviteit structureel te verhogen

2

De arbeidsmarkt efficiënter maken

Meer mensen aan het werk en talent beter inzetten, met een arbeidsmarkt die mee evolueert met demografie en technologische verandering

3

Talent maximaal ontwikkelen

Van een diploma als eindpunt naar een permanente leer- en opleidingscultuur die mensen en ondernemingen toekomstgericht maakt

4

Een groei-ondersteunende fiscaliteit uitbouwen

Arbeid en kapitaal minder zwaar belasten en de fiscaliteit slimmer organiseren om ondernemerschap, werk en investeringen te stimuleren

5

Het concurrentievermogen versterken

Internationale handel en open markten blijven benutten en onze brede concurrentiekracht verder uitbouwen om investeringen en groei aan te trekken

6

Administratieve lasten drastisch verlagen

Minder regels, minder papierwerk en meer vertrouwen zodat ondernemers zich kunnen focussen op wat er echt toe doet: ondernemen en innoveren

7

Onderzoek beter valoriseren

Toponderzoek sneller omzetten in economische waarde dankzij sterke bruggen tussen kennisinstellingen, bedrijven en investeerders

8

De economie systematisch verduurzamen

De transitie naar een klimaatneutrale economie versnellen en tegelijk nieuwe economische opportuniteiten en activiteiten maximaal capteren

9

Meer ruimte creëren om te ondernemen

Schaarse ruimte slimmer en sneller beschikbaar maken zodat ondernemingen kunnen investeren, uitbreiden en innoveren, en zorgen voor vlotte en rechtszekere vergunningen

10

Kapitaal beter mobiliseren

Spaarkapitaal effectiever inzetten voor risicovolle, innovatieve en productieve investeringen